

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในส่วนภูมิภาค จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2507 เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงแก่คนในท้องถิ่นและประเทศชาติ การจัดสร้างหอพักนักศึกษาได้ดำเนินการพร้อมกับการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อให้บริการด้านที่พักอาศัย และให้เป็นศูนย์ศึกษาและอาศัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษา โดยให้วิถีชีวิตในหอพักนักศึกษา เป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่ให้การพัฒนารอบด้านแก่นักศึกษา เพื่อเสริมสร้างนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคม คือเป็นทั้ง คนเก่ง และ คนดี ดังบทนิยามของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540) ตอนหนึ่งที่ว่า บัณฑิตแห่งมหาวิทยาลัย พึงฝึกฝนในการฝึกฝนตนเอง เป็นผู้รู้จริง คิดเป็น ปฏิบัติได้ สามารถครองตน ครองคน และครองงาน ด้วยมโนธรรมและจิตสำนึกต่อสังคม

กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2541, หน้า 28) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในเอกสารแนะนำนักศึกษาใหม่ไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และไม่มีที่พักอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่มีที่พักไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา
3. เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักการอยู่ร่วมกัน เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีน้ำใจและมีความสมานสามัคคีรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวม สามารถดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้อง

4. เพื่อให้นักศึกษาต่างคณะ ซึ่งมีพื้นฐานทางความรู้และความสนใจที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อันจักเป็นแนวทางนำมาซึ่งความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดความสัมพันธ์ฉันท์มิตร

ปัจจุบัน หอพักนักศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 15 อาคาร เป็นหอพักนักศึกษาชาย 7 อาคาร หอพักนักศึกษาหญิง 8 อาคาร รับนักศึกษาเข้าพักในหอพักได้จำนวนทั้งสิ้น 6,674 คน

หอพักนักศึกษาเป็นสถานที่ที่นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่มากกว่าสถานที่อื่นใดในมหาวิทยาลัย นักศึกษาประมาณร้อยละ 50 ที่พักอยู่ในหอพัก จึงเหมาะที่จะใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่ที่จะพัฒนานักศึกษาได้ดีที่สุด หอพักนักศึกษาก็มีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวนักศึกษาหรือสถาบันการศึกษาก็ตาม หอพักนักศึกษานอกจากจะใช้เป็นที่พักอาศัยแล้ว ยังมี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย เช่น ห้องพักผ่อน ห้องอ่านหนังสือ ห้องจัดกิจกรรม ห้องอาหาร ห้องซัก-อบรีด ห้องแต่งผมสตรี ห้องแต่งผมชาย ห้องถ่ายเอกสาร ห้องบริการจำหน่ายตั๋วรถทัวร์ รถไฟ และเครื่องบิน ห้องจำหน่ายอาหารว่างและเครื่องดื่ม เปิดบริการ 24 ชั่วโมง บริการโทรศัพท์สาธารณะ บริการเครื่องเรียกภายในมีสถานที่ออกกำลังกาย นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมงอีกด้วย

นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพักนักศึกษา จะได้รับการส่งเสริมการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มากมาย นักศึกษาจะรู้จักช่วยเหลือตัวเอง รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนนักศึกษา ซึ่งมาจากสถานที่แตกต่างกัน จะทำให้นักศึกษาเกิดทักษะทางสังคม รู้จักใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติกับเพื่อนนักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ต่างกัน ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ เกิดความรักใคร่ความสามัคคี รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในหอพัก เพื่อทำให้นักศึกษาเกิดทักษะด้านการทำงาน

หอพักนักศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษาเป็นอย่างดี การที่นักศึกษาพักอาศัยอยู่ในหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัย อาคารละประมาณ 400-500 คนนั้น จะทำให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน ทั้งเพื่อนต่างคณะหรือคณะเดียวกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความ

เจริญเติบโตทางปัญญา การจัดสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ โครงสร้าง หรือรูปแบบ ตลอดจนโปรแกรมพัฒนานักศึกษาจะมีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพักเป็นอย่างมาก การจัดสภาพแวดล้อมในหอพักนักศึกษาให้มีความสะดวก สบาย สะอาด ปลอดภัย สวยงามและร่มรื่นนั้น จะเป็นสิ่งที่จะช่วยเอื้ออำนวยต่อการศึกษารวมทั้งสิ้น

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มองเห็นความสำคัญของนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักนักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนักศึกษาเหล่านั้นมาจากท้องที่ทุกภาคของประเทศที่มีพื้นฐานทางครอบครัว ทาง เศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ต้องมาใช้ชีวิตร่วมกัน พักอาศัยอยู่ในหอพักเดียวกัน ซึ่งมีจำนวนมากถึง 400-500 คน ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

การใช้ชีวิตอยู่ในหอพักนักศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการปรับตัว นักศึกษาบางคนสามารถ ดำเนินชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี แต่บางคนอาจปรับตัวได้ช้าและต้อง ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพกาย สุขภาพจิต ปัญหาการคบเพื่อน เข้ากับคนอื่นไม่ได้ ปัญหาการวางตัวที่เหมาะสม ไม่รู้จักประพฤติดน ำให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ปัญหาการเรียน ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน การพัฒนานักศึกษาในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา หากนักศึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง หรือไม่มีผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำที่ดี แล้ว ผลกระทบก็จะเกิดขึ้นกับนักศึกษาอย่างแน่นอน นักศึกษาอาจจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ มหาวิทยาลัยจะไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นคนได้อย่างสมบูรณ์ตามมาตรฐานของ มหาวิทยาลัย

ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยจึงได้แต่งตั้งคณาจารย์จากคณะต่างๆ ที่ทำการสอนในมหาวิทยาลัย ให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักประจำหอพักนักศึกษาทุกหอพัก เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำนักศึกษา ที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ภารกิจที่มหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก ปฏิบัตินั้น ได้กำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อยู่อาศัย ดูแลความประพฤติ ของผู้อยู่อาศัย ดูแลความเรียบร้อยของหอพัก เสนอการพิจารณาโทษ ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของ นักศึกษา และให้การพัฒนาแก่ผู้พักอาศัยในหอพักและอื่น ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยมอบหมาย

ในอดีตที่ผ่านมา อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักจะพักประจำอยู่ที่หอพัก และจะเยี่ยมเยียนนักศึกษาตามห้องพักต่าง ๆ ในเวลากลางคืน มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในหอพัก จึงทำให้นักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด เมื่อนักศึกษามีปัญหาจะไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักที่ห้องพัก เพื่อขอคำแนะนำ ปรึกษาในการแก้ไขปัญหา ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว นับว่าเอื้อประโยชน์ให้ทั้ง 2 ฝ่าย คือในส่วนของนักศึกษา ก็จะได้รับความสะดวกในการติดต่อประสานงานในการขอคำปรึกษา ความสนิทสนมทำให้นักศึกษาเกิดความศรัทธา เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจที่จะระบายปัญหาต่าง ๆ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้รับทราบ ในส่วนของอาจารย์ที่ปรึกษานั้น ความสนิทสนม ความผูกพันกับนักศึกษา จะทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักรู้ถึงภูมิหลังของนักศึกษา การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก็อาจกระทำได้ง่าย ตรงประเด็น และใช้เวลาไม่มากนัก

อย่างไรก็ตาม ระบบดังกล่าวได้ยกเลิกไปเมื่อปี พ.ศ.2537 เนื่องจากการสรรหาอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก ที่ต้องพักประจำอยู่ที่หอพัก เป็นเรื่องที่ยุ่งยาก เนื่องจากอาจารย์ แต่ละคนมีภาระทางครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ ไม่สามารถที่จะพักประจำในหอพักได้ มหาวิทยาลัย จึงได้เปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักเสียใหม่ โดยอนุญาตให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักพักอยู่นอกหอพักได้ แต่ให้มาตรวจเยี่ยมหอพักเป็นครั้งคราวไป หากนักศึกษามีปัญหาก็ให้นักศึกษาโทรศัพท์นัดพบอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก หรือไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักที่คณะที่อาจารย์สังกัดอยู่ก็ได้ วิธีการนี้ทำให้นักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักขาดความสนิทสนมกลมเกลียวกัน นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่รู้จักอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก ความศรัทธาหรือความไว้วางใจเชื่อใจอาจารย์ที่ปรึกษาจึงลดน้อยลง เมื่อนักศึกษามีปัญหา นักศึกษามักจะขอคำแนะนำหรือขอคำปรึกษาจากเพื่อนนักศึกษา กรรมการหอพัก ผู้ปกครองหอพัก หรือผู้ปกครองนักศึกษาเท่านั้น

ปัจจุบันการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก จะดำเนินการอย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปริมาณและเวลาที่ปฏิบัติงาน กล่าวคือ อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักจะปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และจะปฏิบัติงานในช่วงเวลาใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความพอใจของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักแต่ละบุคคล บางคนอาจมาปฏิบัติงานที่หอพัก สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง บางคนอาจจะไม่มาที่หอพัก แต่จะใช้การติดต่อทางโทรศัพท์แทน บางคนอาจจะมาที่หอพักเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่ปกติเกิดขึ้นเท่านั้น

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทที่เป็นจริงและที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ว่า มีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด มีจุดใดบ้างที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามบทบาทที่เป็นจริงและที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักในทัศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2541

2. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังเกี่ยวกับภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก โดยครอบคลุมขอบข่ายงาน 6 ด้าน คือ

- 2.1 การให้คำปรึกษาแนะนำ
- 2.2 การดูแลความประพฤติ
- 2.3 การดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 2.4 การเสนอการพิจารณาโทษ
- 2.5 การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรม
- 2.6 การพัฒนานักศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง สิ่งที่อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับภารกิจในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ การดูแลความประพฤติ การดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย การเสนอการพิจารณาโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมและการพัฒนานักศึกษา

2. บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง ความคิด ความรู้สึก ความมุ่งหวังที่นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักปฏิบัติภารกิจในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ การดูแลความประพฤติ การดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย การเสนอการพิจารณาโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมและการพัฒนานักศึกษา

3. อาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก หมายถึง ผู้ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก

4. ภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก หมายถึง ขอบข่ายงานที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้กำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักปฏิบัติตามประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2539) ข้อ 12 ซึ่งประกอบด้วย การให้คำปรึกษาแนะนำ การดูแลความประพฤติ การดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย การเสนอการพิจารณาโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรม การพัฒนานักศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อาจสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงบุคลากรในตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักและภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป